

वशिष्टावदान

नमो

शिवदान

DH 381

धर्मरत्न वज्राचार्य सुरत श्री महाबिहार

दासि

५

जनमानसप्रयायः॥ नमः श्रीगार्गावलोकितेश्वरायः॥ ॥ यनसंयालितसर्वविघ्नक
जिनश्रीनाजग्रात्मवित॥ तिनलभननंगत्वायतिनहंजिनात्मजः॥ नृकस्मिन्समयमाह
नृमहातिष्ठजयश्रीयेतिनात्मवित॥ सधर्मसमूपादसंसारानेसमोश्रयत॥ तं
श्रयत॥ तथा नृपवोधिसत्त्वाभ्यसेवाविवृतसाधिनः॥ सत्तावितामृतपातुतत्सरासमूपा
सत्ताः संवृद्धरुकिचानिकाः॥ वाङ्महामरुतियाभ्यापिनाजानानंदिनाजनाः॥ अमात्या
मा॥ तथा नृपदेसिकासाकासधर्मग्रहवाचिनः॥ सर्वतसमूपागतमहत्तज्योतिष्यै॥ य
मदायावलोकितेश्वरायः॥ ॥ नृवंमयाभूतमेकस्मिन्समयतंगवान्कपिलवम्हनि
पूर्वपप्रकुमदाश्रलादितिर्जलपूष्यप्रकाशमानश्रुतिसनेजितयूष्कनिधीसम्पनान्म
तस्मिन्नववनेविहन्तिस्म॥ तस्मिन्वत्पूतस्ममयपंचातिर्हिरुभतेद्व॥ वादभादिति

गतिद्विविधाधनगन्धेऽनेनयकमनृष्यनाजादितिःपनिवृत्त॥ नृन्यभाक्षनामस्फुटिव
वत्तश्रीजनापनिषद्वृद्धाउपायानंपालश्रवान्॥ नृनृनसमयतस्मिन्नवकपिलव
नृसम्पन्नवृद्धनृपानामेविहनिनवारुंश्रित्वाधर्मश्रवणसमागच्छतिस्म॥ नदा
निपतस्ति॥ अथरुगवान्तेवाङ्मनंविदित्वायुचुत्॥ कनकानलेनहावाप्रहृष्ट
मितितिलायहतामाभोयवामेककतिवर्षत॥ वासिष्ठउवाच॥ हागेनमःधर्मार्थ
रुगवान्ब्रह्ममाकल्पेनननदवाचत्॥ द्विजननहिदीर्घममभून्नखनामनृकाय
हितंरुत्त॥ नृमहिलाखलपुंयदीर्घसित्त्वं॥ रुगवतःश्रीगार्गावलोकितेश्वरायः
नृगवन्तमनदवाचत्॥ ॥ हागेनमनजानामितरुगवतागार्गावलोकितेश्वरायः
नमःपूर्वकनाचनितंनृसेर्वैकृतिहोतम॥ उगदकांमृगदवाःकृतादिजानिष्टुस्थित

9

मना मरुटिकमक्षिभिलाकलनिवर्तः ननु च रागवानर्हे सम्यक्त्वं वृद्धाधर्मापाद्यानध
 नवकपिलवक्त्रनिमहानगर्यानिवसितावसिष्टकूलसमूहवावा प्रहस्य मोतथागतमर्ह
 नतिस्मः॥ तदाऽसौ न्यग्रक्षनामनथागतस्यां हेमसम्यक्त्वं वृद्धस्यानिकेदकिनरागगतं प
 रावा प्रहस्य दीर्घं भमभ्रजड्वनामनृककायामराचन॥ रागवानारु॥ रावाभिष्टकि
 तमः धर्मार्थकाममोक्षकाम्यया॥ एवं मासायवासावेर्त्तमानाधिनेन सतवर्षं तं॥ ततः स
 मासमनृककायादि कृतं॥ पुनदाशिलाषलड्डुहनुनादीर्घकालगतं नास्ति तऽथापि समीपं
 कृतं भवनस्य वाधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धमाचन॥ तताऽसौ वा प्रहोः भगवतो वचनं प्रतिभ्र
 ताकि तं भवनस्य वाधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धनकिं रुविष्यति॥ कथमाविधानं कथमाचनि
 तिष्टुस्थितः सूक्ष्मः रागवन्तमूढमधुलागसनिनामृतरानति॥ अत्र रागदावयमाचनिन

॥ वासिष्ठ ॥

॥ २ ॥

व्यं ॥ रूगवानाह ॥ एतन्मिभवासिष्ठसाधुचमनसिकनूतविषयं ॥ कथितंमयावासिष्ठकला
उद्योगसमन्वागतउद्योगेक्षयवासंकर ॥ अथकृत्वापिपीलिकामपितरुदयावेनत
मदाय्यावलाकितंवनस्याभाघपासस्मवाधिसत्त्वस्यअष्टाङ्गसमन्वागनापवासवर्त
वानिसंख्यात्वधिगच्छतिउदकसंख्यापनिमाहः ॥ उदककृत्वाहंनंवासहस्रंवाउदकक
वा ॥ नतसंख्याविधिना ॥ नृकैकसमूहस्ययतिउलंतातिसंवेसंख्यापनिमानमपिविश
गसत्वागनायावधेयवासवर्तस्यैकोपवाससंख्यानाधिगम्यत ॥ ययपूज्यवानु
नाविषाकहलानिगधयितुंआधिगम्यत ॥ ययलोकायष्वुतयुतकिरिनलनयय
कापुषायाग्यानसा नैऋपचेत्यप्रदक्रिआवापिकूर्वन्ति ॥ ततपूज्यतागपसोतागप
ससपनोत्वंति ॥ उच्चैःसस्वचतानतिविस्तालनयनः नृपलावमयोवेनभालिगु

ति ॥ पश्चादवानुत्पन्नगामिनातवंति ॥ तथथा ॥ पिवासिष्ठअहमवतरुपूर्वप्रथम
गतउद्योगधमयाचनित ॥ द्विजन्मेतिजन्मचतुजन्मयंचजन्मएदजन्मसंजग्मादिषु ॥
एसर्वगुनभालिपूज्यस्कनंरत्नावर्जकायंप्राफवान् ॥ तथावतरुपूर्वऽतुष्टथीप्रदे
गतायावदावदाननतिलपुंवानवासिष्ठकपानुषाधेदानवाविनायावधेननास्फवा
पदिश्यथासिखितंरथमभवमाचोनिनिधानचक्रनंयथासमन्वाहनंनुमान्मुद्वादभदि
र्यापाध्यायाहममृकनामायात्किंचितकायवाग्मनासि ॥ सर्वबुद्धवाडिसत्त्वानामागपित
यायायकंकमंकनकावितमन्मादितंचतत्सर्वमयासिसेक्रियपिहउयेत्वासर्वबुद्धवा
कादभनयामीति ॥ एवंदिनपितुजपि ॥ सर्वसमन्वाहनंनुतदंतयथाततथागताय
निनिहृतसहस्राहिलकिनादयावेतसर्वसत्त्वेषुप्राक्षितरुत ॥ अंतसन्त्रपिपीलीक

गावांसि कृत्वा भंत्वा मासापवास्व तं समापयित्वा ॥ तता मासा मास भुक्त्वा पञ्चः पञ्चाशद्वर्षादिन
 तच्छ्रद्धया वंत्वा तं न सत्त्वप्रतिपालितम् ॥ अथ दवास्त्रमनुष्णादयः प्रानित्वा तातगवन्तः श्री
 पापवास्व तं माचनान्नितस्य पृथक् पृथक् धगलियितुं समर्थो कनापिन ॥ यतश्च न समुद्रस्या
 मुवा उदककृत्वा मयुतं वा उदककृत्वा नियुतं वा उदककृत्वा पुयुतं वा ॥ उदककृत्वा लकृ
 तानमपि विद्यते ॥ आर्यतगवताऽवलोकिते च न स्यात्वाधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य अंशं
 तयपुनश्चाप्युवन्तच्छ्रुदानानियथासक्तिः ॥ अर्थिर्यं गमनिददन्नेन वां पृथक् पृथक् धा
 रित्व लयय प्रदक्षिणादानपूर्वग मेऽप्युपधूयः दीपगन्धने वेद्यानि च गोयानहययत्था
 तग्वसो राग्यधनधान्यवहू रुवहू राथिवहू पुवहू प्रवीवहू पानिजनवहू दासिदा
 नि भालिगुह्यवान् प्राणादिका उगुगभिर्यो र्त्वा नि ॥ २० ॥ नोऽनसंयन्ताः प्राश्नन् व

२

रुरु पूर्वप्रथमनां लेन तगवन्ताऽमाघपाठालोकध्वजस्य वाधिसत्त्वस्य अंशं गसमत्वा
 मसजन्मादिषु ॥ यथत्ममूत्रहवेऽत्मस्यापि न प्रपृथक् हलविषाकं न कालहलमववाशि
 वऽनुपृथ्वीपदेस ॥ यथतथा भानपदविषाप्ता ॥ ततश्च न सम्यक् ब्रह्मा अंशं गसमन्वा
 त्वधेन नास्त्विति ॥ तथापि अहमववाशिष्टजन्मजन्मसू ॥ आचार्यायाध्यायनयत्था
 माम्ब्रह्मादभदिहलाकधनुस्सन्निपातिता ॥ सन्निवर्त्तवद्वा रगवन्तः ॥ समन्वाहन आचा
 रानामातापितो ॥ आचार्यायाध्याय सर्वसत्त्वात्संक्रम्य समागम्य हजन्मजन्मां न प्रवाम
 येत्वा सर्ववृद्धवाधिसत्त्वानामाचार्यस्योक्तिकं अग्यावनया प्रतिदत्तानया ज्ञानस्य न सुति
 ततस्तथा गताया आर्या हंताया वक्षीवंशानां निपातानि पातानि विनतानि हेतददृश
 त्रपि पीलीकमपि प्रानिना मूपादाय ॥ नृवं भवमासाः ॥ मोर्वला मूपादाय यावद्वादी आ

वासिष्ठः -

गमिनीतावत्सुखांदघांतयेऽदत्तादानमवुक्त्वा चर्यमृवावाद्भुजामेयमभयप्रसादस्य
यनमहासयनमकालासनंचप्रहायाकालताजनासतिविनताः॥ अन्ननाहंसकर्मन
द्विजपिडिजपि॥ आययिकंसाधूसाधू॥ ॐ नवयथागुनू॥ दिष्टं नथेववासिष्टमया
यावत्पवास्तनत्रस्यनेनचतुर्वर्गादानेसहितनपोषधवदानतयः॥ पूषप्रदवि
तामृडवाक्रीज्ञानेतिमुनिश्चरुगवंतमतेदवांचरा॥ तांमेतमतातगवन्तुवन्ति
॥ दवाभुजमनुष्यादिनासमाचरितंयद्यस्मिन्सर्वैकमहसि॥ रगवोनाह॥ अष्टि
उपंचसुतपनिवृत्तंदवप्रदसक्तधर्मभुवनायसमाग॥ अहमवश्रावेद्याविहृतस्य॥ ॐ
मयनयक॥ तपनिवानेधपवतसंदवप्रदनामसक्तधर्मभुवनायसमागतः॥ वाजा
॥ ॐ तथायामनाज्जनमधुलंयुधिष्ठां प्रतिस्तुपद्वतांजलिपूताहत्वा॥ रगवतागुन

च॥ आयीत्॥ यावत्पवास्तनत्रस्यनेनचतुर्वर्गादानेसहितनपोषधवदानतयः॥ पूषप्रदवि
तामृडवाक्रीज्ञानेतिमुनिश्चरुगवंतमतेदवांचरा॥ तांमेतमतातगवन्तुवन्ति
॥ दवाभुजमनुष्यादिनासमाचरितंयद्यस्मिन्सर्वैकमहसि॥ रगवोनाह॥ अष्टि
उपंचसुतपनिवृत्तंदवप्रदसक्तधर्मभुवनायसमाग॥ अहमवश्रावेद्याविहृतस्य॥ ॐ
मयनयक॥ तपनिवानेधपवतसंदवप्रदनामसक्तधर्मभुवनायसमागतः॥ वाजा
॥ ॐ तथायामनाज्जनमधुलंयुधिष्ठां प्रतिस्तुपद्वतांजलिपूताहत्वा॥ रगवतागुन
च॥ आयीत्॥ यावत्पवास्तनत्रस्यनेनचतुर्वर्गादानेसहितनपोषधवदानतयः॥ पूषप्रदवि
तामृडवाक्रीज्ञानेतिमुनिश्चरुगवंतमतेदवांचरा॥ तांमेतमतातगवन्तुवन्ति
॥ दवाभुजमनुष्यादिनासमाचरितंयद्यस्मिन्सर्वैकमहसि॥ रगवोनाह॥ अष्टि
उपंचसुतपनिवृत्तंदवप्रदसक्तधर्मभुवनायसमाग॥ अहमवश्रावेद्याविहृतस्य॥ ॐ
मयनयक॥ तपनिवानेधपवतसंदवप्रदनामसक्तधर्मभुवनायसमागतः॥ वाजा
॥ ॐ तथायामनाज्जनमधुलंयुधिष्ठां प्रतिस्तुपद्वतांजलिपूताहत्वा॥ रगवतागुन

यथमद्यप्रमादस्तानं नृसुगीनवादिनमालागन्धविदापनं विद्वन्वर्धनं ॥ उधन
 ननाहं सफमनाधन नवामाचार्यानामर्हता ॥ अन्विष्यऽनूविद्व्यऽकनामि ॥ एवं
 एववासिष्टमयाकृतं ॥ यद्ययथावययं तत्तत्तु नृजन्मजन्म ॥ अथागसमन्वागतो
 यः ॥ पूष्यप्रतिविनेत्यमर्हद्व्यपिनमानप्रमानाहं ॥ अथागवासिष्टः ॥ वाक्केलोत्तगव
 गतगवन्तुवतिरिनावति नमनृकथायन्मलं नमवमवधुते ॥ कनाप्यन्यप्रसूय
 गवोनाह ॥ अथितावासिष्टमपानप्रवे ॥ नचपितं प्रायति ॥ नानाम्वाय ॥ नानामदवप्र
 त्याविहृतस्य ॥ अथकखिलातावासिष्टजतवनइथापिधस्यानाम ॥ तनइवलपूनस
 समागतः ॥ वाजातकि ॥ आयुकायेनां तेदियमानसमद्विवनसमन्वागत ॥ तनदेवप्र
 ता ॥ रगवताउत्तवृद्धवाधिसत्त्वान्प्रक्षिपत्य ॥ ॐ तूंमयादक्षितांचतुनार्यसंस्थादिधर्म

३

ननचकासमावतासंपाफं ॥ अथेभ्वर्यादिअथसिद्धिसयननहानदहंवानयं ॥ तनाज
 नानात्वास्वतवनंगत्वा ॥ तनामितिर्त्तुसंघेनहमेवयंनियुक्तं किंरुदेतास्यानाथी
 कयालाः किमिहायसंकांत ॥ तदामितिर्त्तुकिंवाभसवाधिता ॥ नहि ॥ तिरुवानवृत्तासहा
 तः अकिरुदेववायुति ॥ मेनृत्पन्नउपोषधोनामदवप्रगायकसतपवितागामां दर्भनावाय
 नंद ॥ सोसालिप्रुत्तामहामोगत्वायनादयातिरुवावायुयंसनेभवगदत ॥ अथतिरुव
 प्रननपिवासिष्टं प्रतिदेव्यामासऽमीतिर्त्तुकिंतिनहंयुक्तं ॥ देवमम ॥ हसृगतहंरुहंत
 मि ॥ तनुनुवांभिरुक्षं सधयक्तानधमर्थमयाभावित ॥ तनपूर्वतिरुवातइकल्पेविभाति
 तसपन्नः सुठातालाकविदन्तुपूनयदस्यसानथिसासादेवानांचमनृष्यानांचवृद्धोत्त
 लताकि ॥ धनानाविहग ॥ विनानाचगुण्यदानयंजयिवधनानामजला ॥ यथसह

वा.सिख

अथिवासितं जलामुयमयमृत्विह नतिस्म। अथस्यां नगर्यां मधिपतिः कथिधमना
वदिदिः राजमंगलगीतनादि तेन ठयी मधी हाव तावयूके नृत्तं तावान धने कर्वा नि
अथ विवाहाः श्लेदकिने यथकाच नापूनि नगर्यां तावमवा नाना सिन्न गरी तु मस्थो वला
राजानं दृष्टवन्ती। ततस्को विस्मया विरोधेन मधिपस्य महत्या मडा तावस्य महाना
नमि तु कनय ताविन कनवा पूधेना स्य न नाधिपस्य दसं राजसंपदं यथेदस्य फतिर्यथ
त्रिवर्मा नामा मि तु सवचनं मा कथ्यो वाचत। पुनस्तन मवा मि तु। इह सा सस्य
मदगालि विनि कंचि त्क ता ह्यस्य लित का पेध त्र प्रताय कति बं डित पि कृता कला
पत्र वरुत्तक पि कं था वनथी। जगद कचि नाम नि प नि स्य दमान नृय म क ता यं। यत्र
कलोकि तं। तस्मी पं समाया तं वडा या भि कं पृच्छा वः। अतस्को नाडा ता वयं ती। ततस्

आयः प्रतापयुनि सयन्ना रवन्ति तस्य न गधिपः किमिति लावः। अगम्य माना नाडा। तता वडा या
चरति। चतुर्दशं कनाति। तस्य पुत्रवस्य यं म ना शिवा किने तं सर्वं समृद्धि। इह सा अवता सस्य
गधिपस्य इन्द्रिः अवता सा दय उय संपन्ना रवन्ति। तदयं ना ह्यः नृपथ सधिवसु नाना मस ना व
वयमपि धर्मश्च वनाय न गधिपस्या नृग क्ता मरु नृग ला त गवता यथा पदिष्ट प्रति कृत्त। न
त गवतं मरुतं सम्यक् वृद्ध न पि प्र नि प त्या संत। तताऽशो र गवान सम्यक् वृद्धो नाडा दीतं। य
तमान सीतो व्रा क्त नो र गवता यथा यदिष्ट अस्वाधस्य गृह्य तः सका सऽष्टा क्रु समन्वा गत
कृषिकस्य पूयुत्तम्या गत शुक्रा नृत्ति व्यवस्थापितं नामा गताऽशोकं गिपय कालने पिता ना
। तस्मिन् अविवसन भना वनव्यद्वो नाम ना गिनि प्रतिवसति नडा धिना नाग ला कः। वंदा धुषं
विद्यते। तस्मिन् व्यधवा ना गी न विद्यतः न विद्यतः इति ता ला कः सर्वदा सख्य मा वरुत्त। द्वितीयेन

विष्णुविष्णुमनाजावतव॥ अथ तदसमयनपोनजनसमूदायेपन्नि ते चकातालाधग्व॥
 धनेकवर्गानि ननाधुनास्मिन्निवनिषिवसनानामजलाधुयागम्यमान॥ पर्यपाधनायव
 तुमशोवलाकच॥ नतानगर्गानि सन गोवाफ्रनी॥ अथिवसनगमनायतवगमन॥ थत
 वसमहातानाजानुलावन॥ अतुर्कनेयइवस्मानात्मास्वमितामसोष्टुति॥ केनकाजन
 इत्येयगिर्यादेवजाडस्यापचापः॥ तथेवोस्यनपेदस्यसात॥ ततोऽपयधवाफ्रननह
 द्धमासाससम्पन्नाजासासाइवलावावधगृहाविष्णालाधर्मवान॥ सकलविपकूनयइर
 पेऊऊताकलाय॥ उहासितकनचपठभूदान्यदमित॥ ऊनकावधिकनेइवलांगलाधिष्टकन
 मकताय॥ यप्रयवृष्टिथिवीप्रदे॥ अपितरामितंद॥ अदिम्बपि॥ ततुततुवसन्नाजाजाना
 वयंतो॥ ततस्तीतस्मीपायगम्पाष्टुतो॥ लावूडपासिककेनकाजननकिंकर्मलनिह

४

॥ ततावृद्धावधिकउवाच॥ तावाफ्रनोयातगवतामायपाधलाकेधनस्यांशगसमन्वागतमयवाधं
 धाअवताससपन्नाजासमायगुयग्रापकयत॥ ततुतगुस्वकर्मरुलावृसापधरविनव्यननकि
 नानामसनावनतगवत्सगककाधपानामसम्यसंवृद्धयावधदिधर्मधुवधयागताइसो
 प्रतिष्ठाप्य॥ तदन्त्यावधवदानमयदानमयवाधंकूथ॥ इफकाऊलाधुयंगतो॥ ततुप्राप्र
 नाजादीत॥ यदितववासितातासुर्वधर्मदधयामासततगवतादधितासुर्वनरुवाइत
 क्रसमन्वागतमयावधयवासेसमाचनत॥ तदकनयनिगुडनमनसासकालंक्रत्वानाह
 लानपिताजाडधपुनिसापित॥ ततस्तस्यप्रधवलप्रभावालोपऊनानाप्रयुक्तंविद्यत॥ वच
 क॥ वंदाधुषंमावहंतियतप्रगिष्ठपित॥ ततस्तस्यपुन्यवलप्रभावालोपऊनामाप्रयुक्तं
 इत्॥ द्वितीयेनदनधनतहनिचर्मातताइत्वासर्वनसिकसमवावुतनाजायसकालंगतवान्

वासिष्ठः

॥ तदा तृगवान्कास्यो बृद्धकार्यः ॥ त्वयि पुर्णकृत्यानिर्वाहगतवान् ॥ तदा कृषिमाहृतगव
कानां वधितृत्वाचानां नस्यायत्पुष्पि पूरुकेन तत्सर्वगंगायां केनितवान्दत्तत्तिरुगधमेव
येन ॥ इमं निदि तं तदा तृत्वा वृत्तं यत्तु च ॥ तं तद्वितीय उपवाधितो ॥ तद्विचित्रकानेन
कावृत्तिनिपति ॥ यथा वस्थितः ॥ तं तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
पूर्यान्तावन पूर्वश्च नतिगम्यते ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
पमं निनिर्वायवा ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
तिविचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
न ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥

स ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
मंति ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
ति ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
सफुतिं ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
रत्वासावा ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
सहमे ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
नं ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
मदवे ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥
सिष्टं ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥ तद्विचित्रकानेन ॥

धिना ह्युत गवतः कुरु चेत्थं काजयित्वा तनज्जमलदवर्धगतावान् । तदनंतं न भुजातनासि
 तेरुगदभेसेवैवर्तमानं चतुयत । स्मृत्वा वृद्धं कुरु विनिर्देहाका नं कयाति त भुजातसंयदो
 र्चंचित्का ननं वृद्धः सकालं कृतवाना गोषपे पन्न । तस्यापि निदिवधेऽष्टं चित्वा वात्सल्यफवाल्
 वं ययामास । कनकायननं हलायिपाकनं वृद्धं वृद्धमनूतवामीति तत्तालाकं धनस्य वृत्तस्य
 यवा वृद्धं विविपाकं । तदहमस्याज्ञसन्वागतं मयवा संपूनेनाचाधयोष्यमि । नहिंवा प्रनू
 सका वंगत्वायनप्रकायं अशक्तं समन्वागतं मयवा संप्राप्तं त्वति । तनप्रकायनं कविष्यामी
 । मेहायाज्ञस्वस्ति अहमस्याज्ञसमन्वागतं मयवासं पूरुक्तं सत्थं मिहागताहं नहिंमनाज
 तं पूरुक्तं कूलीवाप्राहनावा मयाज्ञं प्रवाहितं । तनातु न विद्यत इत्येकं । तनावा प्रनावाच ।
 मया अपि तयं । ॥ ५ ॥

॥ ५ ॥

॥ तसन्निगतं मदहियनदीयसितं स्नेहानिधुवर्धपिठकदास्यामि मङ्गासक्तनिष्यामी स्मृत्वा
 । तं मेकमर्णयनासंमपगं ध्वयदीययूष्यादिरोः पूरुक्तं कृतं सि । तं समूपास्य प्रयवकृत्वं
 भुवर्धनं लिखितं मद्योगसमन्वागतं उपायध्वयं विधिलयवान् । यं वापसि कापिसन्नि
 कं गृहीत्वा वाक् । ॥ ६ ॥ सहनाजं कूलं गत्वा जाज्ञानं दुरुवानं तनाहः । तं पूरुक्तं दृष्ट्वा हर्षविद्वं पि
 कृमायायपीतपतुं लिखितं प्रददुवान् । ॥ ततः जयिवसनिवासिनिश्चिदादसंतिजयि
 । ॥ ७ ॥ समन्वागतं मयवासं । पूनयपि उपायध्वयं दिव्यकार्यं तत्त्वायत्थं । यत्तयवावदा
 लं कृतं पांच भगपनिवनः प्रधीष्टुदवधूतायसि । ॥ ८ ॥ यत्तयवावदा
 कृत्वं । ॥ ९ ॥ तावासि सुयदित्वं गत्थेव समाचययन्नाप्यतं नान्यथान् । ॥ १० ॥ तं गवत्सु गतवा
 याम्पायत्थं नाम देवपूताना मास्यत्वावदानप्रथमं । ॥ ११ ॥ तनाश्चक्रे सवासि शरगवं

कसिष्ठ

नेपूनरुर्न॥ अथवाचनं चैव यद्दं च विभक्तं॥ अतंगे रुमयत्सर्वं तगवता कृपानन
वृत्तारुमे॥ कृपालनाहितत्सर्वं गदमानविध्वंसककथमाना तगवता चैव लोककथ
जस्यया विधिं सत्यं भवकनिष्ठा मित्रकचवकुमहोसि॥ तगवान्प्रतिभुत्वा र्थविहायिनामि
आचानं च विधानकं॥ भुत्वा भुत्वा विभक्तं सर्वभवं समोसन॥ आदोस्तानविधिं चैव ती
दोयं काना हवमवच अमृतजलं हंचाथ उका गगति यो जयत्॥ ॐ संमैत्रमूदाहृत्य
दोयं ध्याय सर्वदेवतां॥ स्वातन्त्र्याजनेः सर्वा विधिना मंगुमूचानयानिति॥ तताय र्थाकं
साव्य॥ ॐ अमृतजलं हंचा॥ ॐ इति कलविस्वधृक्॥ वासिष्ठ उवाच॥ कथं गेतमगन्तव
नेम उवध र्थं चैव कथं पून॥ किं विषय सिद्धयस्य अज्ञानं च किमवकिं॥ तत्सर्वं तत्समासन
उहं हि च मेया पूर्वविनले अथ गता॥ दायाद्वानां समाः सन चर्या चर्यं विभक्तः निष्ठा

प्राप्तनिपातदायस्य अदरुदादानकस्य च॥ अथ प्रचर्य चर्या धममृवावादकवनिश॥ स्यादिय
धमनिपातकाज्ञानं संधानं वहुइस्वदं॥ प्राप्तानिपाततानां संसायपनिबर्तनं॥ प्राप्तानिपा
मविमलास्तिगतिनयकपिच॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नननकुर्यात्साधहिंसकं॥ अहिंसायनमाध
यसत्ता मनसावचसापिच॥ सान्मं रं न कूर्वीत यदि च सन मं पदं॥ अस्ति वै धम
चित्कालं वनं तस्मिंस्तिता सोमेन धं ययौ॥ वृत्तपूषा नृतावनननकपतिगानम॥ सदाक
ष्टुवाच॥ कथं गे रुम तृपालनायं प्रशोतयत्प्रसी॥ कस्मिं समयकायन सान्मं रं न इति
तस्य वै॥ तगवान्वाच॥ अयं कं धासितुं दातुं गुं धदोष विचारधे॥ नयं कं किं तु वासिष्ठ
लेन प्रवरा भासिप्यक॥ क्रमानुको हिक र्थं मां क्रमवृत्तीन सदा॥ वृत्तविध्वंसकानि वि
मास उपायवं वृत्तारुमे॥ ककुच दामहावूहा लोकानां नायकसुदा॥ यदादिसु संवृद्धं न च

कमिष्ट

चापी शोधी जगन्ती जमानसः । तस्य प्रह्वविपाकनमही सर्वा हि न ह्यमये ॥ आपूर्यमाना मह
स्य च वैवदं पव न प्रन ॥ कन प्रह्वनवापा जालका ह त ह्वन पदं अ न वि विं त्य त तः
सर्व विस्मयं स्व प्र नं यं मन कादिभि ज स्ये व ग उ यं ति प न स्य न ॥ इ ह तु ह्य मन आ पि दे व
दाया जी सदा मे व ॥ सर्व लो कान् क म्प क ॥ सर्व सं गु ष ॥ अ लो ओ महा धर्मी महा तपी ॥ प्र
व न ॥ स्नानो र्थ ग ता ता स्मिं व यं सर्वा स न ह्ये ॥ ने गा वि पा पि त रु म् आ यां ता ह ह्य मान स
त या न् ॥ आ ग मि ष्य त्प ता न नं य य हं वि द्य म क्त ॥ ६ ति सं चि त्य मन सा स्य न दा री त मान स
त त त ॥ इ ह्य स्य न ग पं न स्यं मं ग ला त्म व प्र ति तं के न प्र ह्व न स पा जाल त त ह्व न प दं ॥ अ
रु मे ॥ म हि म हा प्र ता वा घि ल त त ह्व न ह्व लं ॥ नृ प सं स दि म हि तं ग त्वा धु पार्थ या म्प
सा पा न् स सं स दि ॥ स्व स म्पु त म हा पा जाल न्द व पा न् प दं प द ॥ प्रा प यि ष्य सि त न न त्स्व ह्य स

गुमागतानुय ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्ननदहित्वं दानमूकमं ॥ नाजावाच ॥ किमतिहासकं गहि
च ॥ त्वेलाक्क माह नं जलं वृत्तनाज प्रसादत ॥ लघ्वं न स्य नाज त्सां प्र नं दा गु म हं सि ॥ उ क्त्वा
हि जलं च सर्वान् प्रार्थय स्वमध्वरुमं ॥ ब्राह्मणवाच ॥ किं कुरु वं महत इ म हि नो मन व
शो नाजा कनिष्ठमानसः ॥ विप्रप्रार्थितुं यत्तु म हि मादाय चागत ॥ उ क्त्वा य मं नि ष्ठा चार्थ
प्राय त्वे लाक्क माह नं म हि ॥ प्र ता वा र्द म ह्ये ॥ नाज ब्रा ह्म नि ष्क ह्व कं स दा ॥ म हा पा य ध प ह्व न
च ॥ दा गु वा न र्घ जलं वे वि प्रा या मा त्प स रु म ॥ म हा प्र ह्व नू ता व न सौ का र्ण क्रि य त म य ॥ दा त
त दा ॥ पा पी ना म पि पा पि ह ॥ त्प कं हि च र्ध म ग ॥ ह रु सा न च ह रु पा दा ना र्थि दा न व ध क
न दी य त ॥ त स्मा त्सर्व प्र य त्ने न दा स्या मि न च सं क य ॥ इ ह्य रा यं वृ ष्ण दानं प्र दा तुं वे व मं गि न
॥ द नि इ ना म नं दानं दानं आं ति क नं भु रं ॥ य दी च्छ रु ह व त्त्वे र्ग प्र वि षं वे व वृ ष्म न ॥ स

प्रयमानामहं सर्वान्निर्मलायक सर्वदा ॥ तदा तत्तु मनवादिनायां तादृशमिच्छया दृष्ट्वा पन
 विचिंत्य गतः सर्वमहाकूलपुत्राय तने तु सर्वगृहस्था न धर्मपालनपालयं तच्चित्वा कचिनि
 न ॥ अपि देवपुत्रस्य संसदि ॥ दमु उचुः ॥ धर्मपालः ॥ तित्त्या तावे ॥ अल्पां च न गच्छियः ॥ स
 महातपी ॥ प्रधकीर्त्तयामि हि सर्वाः प्रययंति दि ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ तस्य न गतस्य पशुवनमध्यसना
 तादृशमानसः ॥ तदृष्ट्वा विस्मया विष्टा जायां तातव संसदि ॥ उच्यमानापि देवी ॥ तः देवपुत्रस्य ता
 दासी गमानसः ॥ वृष्णा नृपं स्वनिर्माय वे ॥ लीनगतीगतः ॥ संप्राप्य तत्तु कच्छा दूतविस्मय
 ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ अत्र चिंत्य गतः ॥ का जानन्नवास्पहतुकं ॥ महापापध्वपूषधनसंप्रो फामधिम्
 धुपार्थयाम्यहं ॥ विपन्नस्यामहि तस्य विघ्न मे च तविष्यति ॥ ६८ ॥ तनि निश्चित्य संचिंत्य गता
 न्न स्वस्वस्थस्य पुत्रावतः ॥ उपकाशय तपो जन्माह संक्रिय तत्त्वया ॥ अहं भवाप्सू कानाये प्रार्थि

तिलायकं ताहि पुनयामि दि जाकम ॥ सगुं सगुं निरुत्तुं च प्रार्थय स्वहि सांप्रतं ॥ वाक् ॥ ६९ ॥ वा
 महं सि ॥ उक्त्वा ॥ ७० ॥ ७१ ॥ सर्वयो नृजनास्तु ॥ नयुक्तं प्रार्थितुं विप्रजानां हृदयमहि ॥ म
 महिनो मनवस्तु ॥ ७२ ॥ उपकर्तुं विद्यतय न तनार्थ प्रार्थय कृतं ॥ पुनः सूक्तं सुमे ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ न प्रविष्टा
 यमं नि ॥ चार्थ प्राजली प्रधिपस्युचुः ॥ उवाच स पुनं गार्चना ज्ञानं वाधनाय वे ॥ दातुं न युक्तं वि
 तापोषध पूषधन संप्राफं माधि मूक्तं ॥ विपन्नस्यामहि ता जन्महाकस्तु विष्यति ॥ ना जवा
 क्यतमया ॥ दातव्यमिति दाता भादानार्थदानमाश्रया ॥ स्वीकृत्या हि दातुं च दाने न क्षय त
 र्थदानवधक ॥ स्वयं दाता ह्य ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ सप्यपि निमहि वि ॥ अता हं ता मया मातृकथं दानं
 तातुं वेव मग्नि ॥ सुदृष्टा हि दाता भा प्रीति ग्राहि च श्रुतं ॥ दानं विदुषो लोकदानं शकते वनं
 वृद्धिमाय ॥ सदा दानानि कर्त्तव्या न्यायापाजि न डव्य के ॥ ७७ ॥ वाक् ॥ ७८ ॥ वाच ॥ ना विलं विप

कर्मिष्ट

न राजकुलसंकावर्जितमानसा ॥ रागनाकयथा भवदीयतां महिमममं ॥ राजावाच ॥ सस्य
मं ॥ अथानंतकालचवहस्यनिसभापम ॥ उवाच ॥ यामहात्मा सो अवाचतमधुनवच
महिमममं ॥ तवता गधवसा हृदयनिकतसफम ॥ हनि ॥ गुणवचनमाधिरसफाहनिमम
चिन्तगीहृदिनत ॥ नहिस्मान्नेयनययविघ्नं मनविघ्नं महादयासहादानादीपमम
कतुंविचिंयस्वपिविघ्नं कं ॥ कृष्णायमास्त्रायसुजातापिपुनन्दन ॥ मायाभकृनिनि
॥ यथापदीस्यनतगुणरूपा राजसकम ॥ प्रसार्यप्राजलीगतमहिधत्वा महोक्ता ॥
पदवत्यसदा ॥ सदानपरावादिनां यंतुनिनंतयं ॥ ॥ रूपक्रासो महा राजादानाय
नकालो भकृनिनिमित्तवग ॥ आह्वयहापिगंतगुदानेविघ्नायतनहि ॥ आगत्यच
नीयतमान्सवडलंनखयातनहयत ॥ चित्तुस्तनूनानाजाभूक्तुप्ररुहादिज ॥ शधि

विघ्नं ॥ मनसिकं न राजावदनायाचलजायादृष्टायक्रिधमाका ॥ भसमद्रासुप्रनर्नम
नखग ॥ राजाप्यनंतगततदहिनकमंदिज ॥ नाहाचउकमागृधमतासोसकनीखग ॥
सूक्तुथा ॥ शविष्यतिकिमस्माकं नृदतापिवदतिच ॥ योजनवगाधपिवदतिचतयाकृ
मसहं ॥ नंदृष्टांथनाजापिभूत्वाचविकलांतवत ॥ अलंदरुमधिपा ॥ मिगिसामतिचिं
त ॥ ॥ धाधिसत्वउवाच ॥ कथं गो ॥ रुमसंप्राप्ते एवमनूधर्मपालक ॥ कथं हि निरुल
नित ॥ प्रवतानामराजासोसर्वराजगुधलय ॥ तस्यराह ॥ ॥ तत्पलंजायतपूर्वजन्मनि
म ॥ नक्रुभततिवनमधुतयापसमन्वित ॥ अष्टम्यो ॥ कुपक्रु ॥ कुवापसमयते ॥ वि
मयं ॥ नवमानाधिताराजामधिपत्ननसर्वदा ॥ वतवावधपुष्पेनराजाप्रमादकसदा ॥ क
त ॥ अरुसंसर्गतावनतसेवदिहसकम ॥ धर्मचक्रायतनतडपवासस्स्वदिने ॥ प्रधना

३

[illegible]

व. ति. श्र.

प्रगस्मिन्तनकाले आयति च प्रवृत्तः ॥ इष्टं भक्त्यर्थं ध्यानं महादेवि ॥ न वसिष्ठकं ॥ भक्त्यर्थं
 तमामेव तनामास्येष्टुतिस्मिन् इष्टे कानधं ॥ संक्रवाच ॥ किं कर्तव्यं मया राजा न जाना
 ना इष्टुच्छावा इष्टे कानधं ॥ ॐ स्वप्नाप्रययोगेन प्रयत्ननिश्चयनिश्चयः ॥ इष्टुच्छावा इष्टे कानधं
 पूर्वमहापराधमयूष्मातिः सचिन्तः ॥ कृतापवासाखधनमहापातकमृच्छके ॥ त्वया तनमहा
 तमोऽखधं राजस्युष्टा ॥ अयं च पातकं ॥ पाषाधनविनाशप्रदं इति तं नाभययच ॥ ॥ राजा वा
 नाहं ॥ अशूनाहं च विष्णुमिमहापाषाधमरुमं ॥ ॥ प्रतावेन जानास्मिन्निर्मलकलः ॥
 तपःपूषधनदेवदेव नयत्कृतः ॥ तैलाकं मोहनैतत्पतीच्छुपसलमः ॥ ॐ स्वप्नाप्रदेव
 तं ॥ धर्मपालाथयाज्ञाचहर्षात्तुल्लिगलाचनः ॥ इष्टाचदेवदेवधने त्वागुशोचमानस
 ययति यो नवान् ॥ माहेवी राजन्सर्वगुसंपाफामाहिमरुमं ॥ उपदिश्यते ताज्ञाकार्य

यिष्यामि संप्राप्तमहिममृतमं॥ महामहिप्रभावननास्ति इति कमाभयं॥ (ककुचन्दन
 पाथयिष्यामि सानू मरुजस्य दं॥ सानू मरुजशब्दस्य राजानुपीडित॥ दायादनहनर
 नंतनेकालवनमस्थसंभावन॥ महोदूखंचसगूषमृगस्तुवनगतं॥ अथाविनक्षका
 इवेवंपि नृपसद्रुहालीलके॥ वृत्ताधनप्रध्वनवागानस्यां प्रध्वरुत्कागस्मिन्नववा
 दभृगापायदनिद्रस्यनतनुच॥ सुइवेवंसमूद्रयः खल्लयवासज्जत्मकं॥ ६६॥
 कृतघावधमाग्रधपूर्वस्यचनितप्रन॥ स्यननिष्प्रमहात्माभोवृत्तावाधनजंरुलं॥ उ
 कृत॥ तनास्मिंज्जन्मकेदूखंचनिद्रत्वनवाभुत॥ ६७॥ निसंचिंयमनसाग्नाधर्यातिप्र
 हाप्रधमहोदूलो॥ विशाधनध्वनत्तनगिशाकांचनेवयानय॥ इन्द्रोत्स्यनसहूनजा
 महानाडसर्वनाडगुहालय॥ नत्यकाहितदाचापिलाकंभस्यवृत्तारुमं॥ तेनप्रध

一

ककुचन्दनवृद्धनगरदन्तद्विज्ञातम्॥ उपमंगलनायाजापायधनरथात्मन्॥ अर्धना
 शयादेनहनसस्यनस्यनायंतनादिज्ञः॥ नरुद्रायिपूनासंम्यक्काययंनिवनांतन॥ एकस्मिं
 थाविनधकालधसूडवेधननाधिपः॥ सानूमरुद्रयापापिदिनिडत्वनजायत॥ सम्पन्नसु
 तगस्मिन्नचवासिन्यायापाङ्गिगडव्यके॥ दनिडतावज्ञायनपिदानंतेनचवर्जित॥ सकिंचे
 कं॥ २६॥ महारागात्कृतिनाजननगुहि॥ द्यावधामकानयामासुयावधानाधनायच
 निजंरुलं॥ उच्यतेचतदन्तं हिमशत्मादनिडधच॥ अर्हाइधुनिनवाक्कसानूमरुद्रमया
 आधयतिपूनपूत॥ महासूनिश्चिरेनदानंरुत्वात्रतात्मन्॥ सृष्टुञ्चिरेनसंज्ञातेम
 ह्यनसहूनजायतेदिज्ञसकम्॥ वीर्यधायधमाचैवसूयनायितपनच॥ नरुत्तेगुल्या
 मं॥ तेनपूधनननस्यसर्वगुसूखभवत॥ चक्रवर्त्तियदंशाय्यवृत्तनाजप्रसादत॥

व. मि. सु.

सुखावतीवजायंत सपुत्रं च दिशारुमः ॥ प्रणिष्ठाप्य सवामिष्टरुगवनावच
वैष्णवपुष्टः सखाजं भुंजते ॥ देवानां गणपतयक्राकिन्नेनाश्च महायगः ॥ गंश्च
मनोयमे ॥ सद्यन्तमहासाईहर्षात्पुलिगेलोचनं ॥ ॐ तिष्ठामिदाय
यानामभुक्तासुमीपायधनुगावदानं समापं ॥ ॥ शुभं वाग्जुधं वाग्

रुगवणावचनं मृदा ॥ मूनर्पादो नमस्कृत्या स्वकृतं च समागमं ॥ देवास्तनमन्
पगमः ॥ गंधर्वा गन्धर्वाः शैवस्वस्वकृतं प्रत्यमना ॥ प्रययुर्गवान्नाथस्वविहान
मिश्री मदार्या वलादिन टव जस्यसुगतवा सिष्ट संवाद्य सो नमस्कृतं दोषनिर्द्वा
मा अर्धं वामन दाषन दियत ॥ ॥ शुभम् ॥ ॥

१०